

Πρόσωπο και Εκκλησία

[Αφιέρωμα](#) / [Πρόσωπο](#) / [Χριστιανική Ανθρωπολογία](#)

[Βασίλειος Τ. Γιούλτσης, Ομότ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)

Είναι δύσκολο ν' αναλύσει κανείς με λόγια και μάλιστα σε περιορισμένα χρονικά όρια το μυστήριο της Εκκλησίας. Αυτή η συγκλονιστική πραγματικότητα, που κλείνει μέσα της την πανανθρώπινη σωτηρία, είναι τόσο ανθρώπινη όσο κι εμείς και τόσο θεία όσο κι ο ίδιος ο Θεός, που την άγιασε με το αίμα του. Γι' αυτό το λόγο ονομάζεται θεανθρώπινη κοινωνία, γιατί είναι το μοναδικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ο άνθρωπος ως πρόσωπο αποκτά τη δυνατότητα να επικοινωνήσει με τον προσωπικό Θεό. Η επικοινωνία αυτή, που πραγματοποιείται μέσα στο χώρο των μυστηρίων, με τη χάρη του Θεού μεταμορφώνει, αγιάζει και σώζει τον άνθρωπο. Έτσι η Εκκλησία χαρακτηρίζεται «κιβωτός σωτηρίας», «σώμα Χριστού», «κοινωνία του Αγίου Πνεύματος». Οι χαρακτηρισμοί αυτοί κλείνουν το πρ

μαλύνονται οι

αλήθειες αποκαλύπτουν πίσω από τη σχέση προσώπου και Εκκλησίας την πνευματικότητα, ως αναγκαιότητα της επικοινωνίας μας με το Θεό, και την κοινωνικότητα ως εσωτερική παρόρμηση της φύσης μας για τη συνάντηση με τον πλησίον. Στην πνευματικότητα υπάρχει η κατακόρυφη τάση της ανθρώπινης ψυχής να βρει τον πλάστη και δημιουργό της, και στην κοινωνικότητα η οριζόντια κίνηση της αγάπης για το συνάνθρωπο, που είναι κι αυτός εικόνα του δημιουργού.

Μόνο μέσα στις παραπάνω διαστάσεις δικαιολογείται η ύπαρξη της Εκκλησίας. Έξω από τις διαστάσεις αυτές χάνει τη θεανθρώπινη φύση της και μεταβάλλεται μονομερώς ή σε θρησκευτική σκοπιμότητα ή σε σωματειακή εκδήλωση ή ακόμα και σε κοινωνικό σύστημα. Η μετατόπιση αυτή οφείλεται αποκλειστικά σε ανθρώπινες αντιλήψεις και εκφράζει συνήθως την πνευματική μας κενότητα. Γιατί στο βάθος η Εκκλησία είναι θείο καθίδρυμα. αναλλοίωτο και ακλόνητο, ενώ οι ανθρώπινες υπερβάσεις έχουν το χαρακτήρα της παροδικότητας κι αποκαλύπτουν εσφαλμένες ερμηνείες και απόψεις πάνω στο μυστήριο της σωτηρίας μας.

Στην εποχή μας. όπως φυσικά και σε κάθε εποχή, το μυστήριο της Εκκλησίας είδε περίεργες και παράλογες ερμηνείες. Κι αυτό γιατί άλλοτε η αμάθεια άλλοτε η ολιγομάθεια κι άλλοτε η προχειρομάθεια σε συνδυασμό με αβαθή πίστη βιάστηκαν να διακηρύξουν ότι κατανόησαν το μυστήριο της Εκκλησίας και άρχισαν να προσχωρούν σε πρωτοβουλίες ή ενέργειες που συνήθως οδηγούν σε αδιέξοδο. Έτσι παρατηρήθηκαν πολλές φορές φαινόμενα, που πλήγωσαν τη συνείδηση του πληρώματος της Εκκλησίας και ταυτόχρονα αποκάλυψαν πως η συνείδηση αυτή εκφράζει και ζει την ίδια αλήθεια, που έζησαν παλιότερες χριστιανικές εποχές από την ημέρα της Πεντηκοστής μέχρι σήμερα.

Το γεγονός αυτό μαρτυρεί πως πάνω από τα σφάλματά μας, τις φιλοδοξίες και τις προχειρότητες η Εκκλησία παραμένει αναλλοίωτη και αμετακίνητη στη συνείδηση του πληρώματός της, στη συνείδηση κλήρου και λαού στο σύνολό τους. Μια τέτοια διαπίστωση μπορεί να βοηθήσει τον πιστό να ξεχωρίσει πίσω από το ανθρώπινο στοιχείο, που μπορεί να σφάλει ή να υπερβάλλει, το θείο στοιχείο της Εκκλησίας, που μένει πάντοτε ασφαλές και αιώνιο, κι είναι γι' αυτό δείκτης πορείας στο ανθρώπινο στοιχείο.

Η Εκκλησία είναι θείος θεσμός, που όμως στρέφεται και αγκαλιάζει τον άνθρωπο με αποκλειστικό σκοπό τη σωτηρία του, συνδέοντάς τον μυστηριακά με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Κατά συνέπεια κάθε ενέργεια, κάθε πράξη, κάθε δραστηριότητα, αλλά και κάθε προοπτική μέσα στο χώρο της Εκκλησίας πρέπει ν' αποβλέπει στον παραπάνω σκοπό, δηλαδή στη σωτηρία και την ανακαίνιση του ανθρώπου. Με βάση λοιπόν το κριτήριο αυτό μπορεί ο καθένας να προσδιορίσει τις πραγματικές προθέσεις του απέναντι στην Εκκλησία, αλλά κυρίως τις προσδοκίες

ή τις απαιτήσεις του απ' αυτήν. Το ίδιο κριτήριο αποκαλύπτει τήν αυθεντικότητα και τη γνησιότητα οποιουδήποτε μέλους της Εκκλησίας είτε ανήκει στο λαό της, είτε ακόμα και στον κλήρο της. Έτσι ο σκοπός της Εκκλησίας, ενώ προσδιορίζει τη φύση της, καθορίζει και την νέα διάσταση μέσα στην οποία βλέπει τον άνθρωπο, που με τη σειρά του κι αυτός οφείλει ως συνειδητό μέλος της να τοποθετηθεί.

Βλέπουμε λοιπόν πως η Εκκλησία είναι κάτι άλλο από θρησκευτική σκοπιμότητα με έστω ηθικιστικούς στόχους. Είναι κάτι έξω από φιλοδοξίες, πειραματισμούς, επαγγελματισμούς ή ενθουσιαστικά παραληρήματα· πολύ περισσότερο έξω από μια τάση εξευρέσεως λύσεων για τα κοινωνικά ή πολιτικά προβλήματα, που στέκουν με τραχύτητα μπροστά στον άνθρωπο, αλλ' είναι έξω από τη σωτηρία του. Σκοπός της Εκκλησίας, όπως είπαμε, είναι η σωτηρία κι η ανακαίνιση του ανθρώπου. Είναι η μεταμόρφωσή του σε πνευματική αξία, σε πρόσωπο, όταν ο άνθρωπος γίνει αξία, γίνει πρόσωπο, τότε αμέσως με τη νέα του υπόσταση βρίσκει τη λύση για κάθε πρόβλημα χωρίς να χρειαστεί παρέμβαση της Εκκλησίας. Αυτή η έμμεση ενέργεια της Εκκλησίας πάνω στην κοσμική πραγματικότητα τη βοηθά να παραμένει αδέσμευτη από καταστάσεις και σχήματα, που διαρκώς μεταβάλλονται και εναλλάσσονται, ενώ η ίδια είναι αιώνια και αμετάβλητη.

Η Εκκλησία είναι χώρος της χάρης και παράλληλα περιοχή αγώνα για την προσωπική τελείωση. Η τελείωση όμως αυτή αντιμετωπίζει έναν οξύτατο προβληματισμό κυρίως με αφορμή τις γνωστές τάσεις της αμαρτίας, που εμποδίζει το σπάσιμο του ατομισμού και την έξοδο του προσώπου στη σφαίρα του κοινωνικού, στη συνάντηση του πλησίον. Έτσι η έξοδος και η προσέγγιση αυτή εμποδίζεται από την αμαρτία, που βασικά πρέπει να ξεπεράσει ο άνθρωπος προκειμένου να τελειώσει, ν' ανακαινιστεί, να γίνει πρόσωπο. Αυτό το ξεπέρασμα, η ανακαίνιση, και η τελείωση είναι ακριβώς το αποτέλεσμα της χάρης που προσέγγισε ο άνθρωπος μέσα στις διαστάσεις της Εκκλησίας.

Κατά συνέπεια η Εκκλησία είναι η μοναδική χορηγός της θείας χάρης μέσα στον κόσμο. Είναι ακόμα η νέα κοινότητα, όπου οι ανθρώπινες σχέσεις εξαγιαζονται γιατί ο όρος «πλησίον» αποκτά την πραγματική του σημασία και η προσέγγισή του γίνεται αφορμή ανόδου, τελείωσης και αγιασμού.

Για να κατανοήσουμε τη νέα αυτή πραγματικότητα πρέπει να αντιληφθούμε ότι στη χριστιανική θεολογική ορολογία ο όρος «πλησίον» είναι κάτι διαφορετικό απ' ό,τι ο ίδιος όρος έξω απ' αυτήν. Συγκεκριμένα ενώ στον προχριστιανικό κόσμο πλησίον ήταν ο γείτονας ή έστω ο ομόφυλος και ο ομόθρησκος, στο Χριστιανισμό πλησίον είναι ο οποιοσδήποτε ανεξάρτητα από την ομολογιακή, φυλετική, πολιτική, κοινωνική, επαγγελματική, εθνική ή άλλη σχέση ή διαφορά από το βαπτισμένο πιστό. Είναι ο κάθε άνθρωπος ως εικόνα του Θεού. Το να μπορέσει

λοιπόν κανείς να αφαιρέσει όλα αυτά τα πρόσθετα συμβατικά σχήματα και εμπόδια, που δημιουργούν φραγμούς στην προσέγγιση του πλησίον και να δει κάτω απ' αυτά την εικόνα του Θεού, είναι μια συγκλονιστική νίκη, ένα γιγαντιαίο άλμα προς την αρετή. Η νίκη αυτή πρέπει να θεωρηθεί κριτήριο αυθεντικότητας του πιστού ως μέλους της Εκκλησίας, γιατί αποκαλύπτει ταυτόχρονα βίωση πνευματικότητας και κοινωνικότητας με την έννοια της αποδοχής του θελήματος του Θεού και την εκδήλωση της αγάπης για τη συνάντηση του πλησίον.

Με άλλα λόγια για να είναι κανείς πραγματικό μέλος της Εκκλησίας, δηλαδή αναγεννημένο πρόσωπο πρέπει να ζει ταυτόχρονα την εμπειρία της επικοινωνίας με το Θεό και την κοινωνία της αγάπης με τον πλησίον. Κι αυτά τα δυό εκφράζουν το μυστήριο της σωτηρίας, που γίνεται πραγματικότητα με τη θέληση και την ελεύθερη προσέγγισή μας στη χάρη, τη θυσία, τον αγώνα και την αγιότητα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σταθούμε για λίγο. Από παλιά κυκλοφορεί μια πολύ γνωστή παρεξήγηση γύρω από το θέμα της ελευθερίας μέσα στο χώρο της θρησκευτικότητας και πιά συγκεκριμένα μέσα στα πνευματικά πλαίσια της Εκκλησίας. Υποστηρίζεται δηλαδή πως η Εκκλησία επιβάλλει στον άνθρωπο κανόνες και διατάξεις, που προοδευτικά τον μεταβάλλουν σε δούλο μιας αναγκαιότητας, από την οποία είναι αδύνατο να αποδεσμευτεί. Μια ακραία μάλιστα θέση έφθασε να χαρακτηρίσει την Εκκλησία ανασταλτικό παράγοντα στην ανθρώπινη πρόοδο, υποστηρίζοντας ανοιχτά πως «η θρησκεία είναι όπιο των λαών».

Μια τέτοια αντίληψη είναι φυσικό να καταλήγει σε άρνηση κι ακόμα φυσικότερο σε διωγμό της Εκκλησίας. Έτσι ξέρουμε τι έγινε σε ορισμένα κοινωνιστικά καθεστώτα, που ξεκινώντας από την παρεξήγηση έφθασαν σε φρικώδεις διωγμούς και ανελέητες υπερβάσεις κατά της Εκκλησίας. Αν βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους ανακαλύπτουμε πίσω από την παρεξήγηση μια ενστικτώδη αντίδραση των συστημάτων κατά της Εκκλησίας, που ιδιαίτερα κήρυξε την ελευθερία του ανθρώπου και γι' αυτό το κήρυγμά της γίνεται πρόκληση και έλεγχός τους. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες μέχρι σήμερα τα μόνα συστήματα και καθεστώτα, που πολέμησαν και χτύπησαν την Εκκλησία ήταν κατά κανόνα ολοκληρωτικά, δηλαδή αντίθετα στην ανθρώπινη ελευθερία. Είναι λοιπόν δυνατό να έχει δίκιο εκείνος που δεν πιστεύει στο δίκαιο, και να εμφανίζεται υπέρμαχος της ελευθερίας εκείνος, που την αλυσόδεσε φρικιαστικά;

Το ίδιο ισχύει και γι' αυτούς, που χωρίς μια ουσιαστική τοποθέτηση σ' ένα σύστημα, αλλά μόνο με την επίδραση ρευμάτων της σύγχρονης εκκοσμίκευσης αντιμετωπίζουν την Εκκλησία ως θεσμό παρωχημένης εποχής και τη

θρησκευτικότητα ως δεσμευτικό πλέγμα καταπιεσμένων προσωπικοτήτων. Στην περίπτωση αυτή δεν έχουμε αντίδραση για κάτι που ενοχλεί, αλλά περιφρόνηση για κάτι που δεν μπορεί να κατακτηθεί γιατί λείπουν οι δυνάμεις, η θέληση και ο ηρωισμός.

Η Εκκλησία είναι χώρος ηρωισμού. Κι ο ηρωισμός δεν είναι εύκολη υπόθεση. Είναι μια πάλη, μια θυσία για χάρη της ιδέας που συναρπάζει, που πυρπολεί, που ανακαινίζει και μεταμορφώνει το άτομο σε πρόσωπο. Τέτοιος ηρωισμός χαρακτηρίζει τα εκατομμύρια των αγίων και των μαρτύρων της Εκκλησίας. Και θα ήταν μεγάλη αφέλεια να ισχυριστεί κανείς ότι τα εκατομμύρια εκείνα πίστεψαν σε μια πλάνη, που τους έστειλε στον τάφο. Η θυσία εκείνη τους ύψωσε στην αιωνιότητα και τους επέβαλε ως φωτεινούς δείκτες στο στερέωμα της ιστορίας.

Δεν είναι λοιπόν η ένταξη στην Εκκλησία δουλική αποδοχή τυραννικών αρχών και κανόνων, ούτε κι εξαφάνιση της ανθρώπινης προσωπικότητας κάτω από έναν, όπως με αφέλεια υποστηρίχτηκε, «θρησκευτικό φασισμό». Είναι μια ηρωική προσπάθεια για την αποδέσμευση από την κυριαρχία της αμαρτίας και του κακού, που μαραίνει το άνθος της ψυχής και το κάνει ανίσχυρο να στραφεί προς τον ήλιο του. Είναι μια νοσταλγική προσέγγιση στο εργαστήριο της θείας χάρης, που σμιλεύει χαρακτήρες, που σφυρηλατεί προσωπικότητες, που δημιουργεί ανθρώπινες αξίες.

Σε μια εποχή αντιφάσεων όπως η σημερινή, σ' έναν κόσμο αρνήσεων όπως αυτός που ζούμε το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η διαρκής αύξηση των προβλημάτων. Το δράμα αυτό που κορυφώνεται συχνά και φέρνει απόγνωση μαρτυρεί την έλλειψη πνευματικής ποιότητας στη ζωή, και πνευματικών ανθρώπων, που θα είναι ικανοί να δώσουν στα προβλήματα πνευματικές λύσεις. Αν μιλήσει κανείς για Εκκλησία, αγιότητα και αρετή, αμέσως ξεπετάγονται οι χλευαστές. Κι όμως έξω απ αυτά δεν υπάρχει λύση. Όσες λύσεις μπορούσαν να υποσχεθούν οι άνθρωποι τις δοκιμάσαμε. Μα ποιό το κέρδος; Αφήνουμε ανεκμετάλλευτο τον ωκεανό της θείας αγάπης και τρέχουμε να ξεδιψάσουμε στα έλη και τα τέλματα. Η Εκκλησία μας, μέσα στις διαστάσεις που την περιγράψαμε, περιμένει πάντα να μας προσφέρει την αγάπη της, να μας συνδέσει με την πηγή της θείας χάρης. Εμείς χρειάζεται μονάχα να το αποφασίσουμε.

πηγή: Βασίλειος Τ. Γιούλτσης, «Πνευματικότητα και κοινωνική ζωή», εκδ. Π. Πουρναρά -Θεσ/νίκη, σ. 121-129

<http://bit.ly/130kSe2>